

Bijgeloof

Bijgeloof is het niet gemotiveerde geloof in bovennatuurlijke kracht. Bepaalde voorwerpen zouden magische eigenschappen hebben, en de toekomst zou beïnvloed worden door bepaalde handelingen. Bijgeloof heeft vaak betrekking op het verwerven van geluk en het afwerpen van ongeluk.

Heksen

In de Middeleeuwen was er geen enkel bijgeloof zo bekend als de heks. Heksen waren altijd vrouwen, mannelijke magie-beoefenaars werden magiërs of tovenaars genoemd, en gebruikten magie. Onder magie wordt de mogelijkheid om een bepaald eindresultaat te bereiken met daartoe niet-geëigende middelen verstaan.

Er werden drie krachten aan heksen toegeschreven:

1. Magische krachten;
2. De mogelijkheid om zich in een dier of een ander levend wezen te veranderen;
3. De mogelijkheid om zich snel te verplaatsen.

Er zijn veel gevallen bekend waarbij mensen werden veroordeeld op beschuldiging van zwarte magie. Een misoogst of de dood van een dier of een mens was vaak aanleiding tot het zoeken van een zondebok. Er waren veel manieren om iemand te veroordelen als een heks of om haar toverkracht te ontnemen.

Heks of geen heks?

Op verschillende manieren werd getest of iemand een heks was voor men tot vervolging overging. Een heks zou van nature buitengewoon licht zijn en daardoor op water kun-

nen blijven drijven. Een vrouw die verdacht werd van hekserij werd, met een steen aan haar voeten, in het water geworpen. Bleef zij drijven dan was bewezen dat zij een heks was en kwam zij uiteindelijk op de brandstapel terecht. Bleef zij niet drijven, dan was daarmee haar onschuld bewezen. Meestal was het dan te laat en was zij verdrongen. Bij een andere test werd er gebruik gemaakt van de weegschaal. Een heks zou minder wegen dan haar lengte boven een meter in kilo's. De verdachte moest zich onder gewichten uitkleden om te kijken of zij geen gewichten in haar kleding verborgen had. Vervolgens kreeg zij een wit gewaad aan waarin zij gewogen werd. Als een heks niet te licht werd bevonden, ontving zij een certificaat. Hierin stond dat zij gevrijwaard was van verdere beschuldigingen. In Oudewater is nog steeds, nu als museum, een heksenwaag te vinden. De waag in Oudewater was als een van de weinigen niet gemanipuleerd waardoor hij op nul bleef steken. Andere weegschalen werden vaak vervalst door heksenjagers. Bij een andere heksentest werden pinnen in de verdachte gestoken. De verdachte moest dan de plekken aanwijzen. Mensen met veel eelt voelden de pin niet goed en konden daarvoor de plek niet aanwijzen. Deze mensen werden dan als heks aangewezen. De heksen vonden vaak hun einde op de brandstapel.

De Heksenhamer

Een belangrijke rol in de heksenvervolging speelde het boek "Malleus Maleficarum" oftewel De Heksenhamer. Dit boek werd geschreven door de heren Kramer en Sprenger en werd voor het eerst in 1486 uitgegeven. Hoewel tegenwoordig amper nog bekend, is het honderden jaren het meest toonaangevende boek over de heksenvervolgingen geweest. De Malleus Maleficarum bestaat uit drie belangrijke delen. Het eerste wil bewijzen dat hekserij wel degelijk bestaat, het tweede vertelt over de vormen die hekserij aanneemt en het derde en laatste deel beschrijft hoe heksen herkend kunnen worden, voorgeleid en berecht.

Wicca

De angst voor heksen heeft Europa eeuwenlang in zijn greep gehouden. De heksenvervolgingen zijn tijdens de Verlichting (periode van 1650 tot ± 1800 waarin opvattingen over o.a. wetenschap en religie drastisch wijzigde) beëindigd. In 1782 werd in Europa de laatste persoon wegens hekserij ter dood veroordeeld. Tegenwoordig wordt hekserij door een groeiend aantal mensen als waardevolle kennis en vaardigheid

beschouwd en is een nieuwe religie ontstaan (Wicca). In de hekserij is, ondanks de algemeen heersende (voor)oordelen, geen sprake van angstaanjagende of satanische praktijken, die erop gericht zijn anderen kwaad te doen (witte magie). Een aantal heksen grijpt terug naar oude religies (Egypte, Kelten, Scandinavië, Indianen).

MEER INFORMATIE

Het Stadsarchief Heerlen, sinds 1924 gemeentearchief van Heerlen, is met ingang van april 2006 Rijckheyt geworden. Zij is het gemeentearchief voor Brunssum, Heerlen, Nuth, Simpelveld, Voerendaal en Gulpen-Wittem. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. In de maanden juli en augustus zijn wij op zaterdag gesloten. Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis